

Opinnäytetyö (AMK)

Kuvataiteen koulutus

2025

Kanerva Kuitu

Altistava valokuva

– epävarmuuden kohtaaminen linssin läpi

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Kuvataiteen koulutus

2025 | 37 sivua

Kanerva Kuitu

Altistava valokuva

– epävarmuuden kohtaaminen linssin läpi

Opinnäytetyössä syvennyttään epävarmuuden ja häpeän teemoihin kameran kautta. Työn lähtökohtana on kysymys: mikä on valokuvan rooli, kun kuvattava henkilö altistaa itsensä rehellisesti epävarmuuksilleen kameran edessä?

Vastausta etsitään kahden taiteellisen projektin kautta. Ensimmäisessä projektissa kolme kuvattavaa henkilöä paljastavat itsestään kameralle jotain, mistä kokevat epävarmuutta tai häpeää. Projektin idea on kokeilla valokuvan kautta tapahtuvan altistumisen vaikutusta. Osiossa esitetään ja testataan "altistavan valokuvan" menetelmää, joka on kehitetty projektin aikana. Tekstissä käsitellään kuvaustilanteita, kuvattun filmin kehitystä sekä siitä syntyneiden valokuvien katsomisen roolia, kuvattavien perspektiiveistä.

Toinen tarkasteluun tuotu projekti on tekijän omakohtaista epävarmuutta käsittelevä, opinnäytetyön taiteellinen osuus. Osiossa pohditaan, voiko altistuksen menetelmää ja sen vaikutusta soveltaa myös muihin formaatteihin: videoon ja installaatioon.

Asiasanat:

valokuva, kamera, epävarmuus, altistava, valokuvaus, filmikuva, video

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Fine Arts

2025 | 37 pages

Kanerva Kuitu

Exposing exposure

– facing insecurities through the lens

The thesis delves into the themes of uncertainty and shame through the lens of the camera. The starting point of the work is the question: what is the role of photography when the subject openly exposes their uncertainties in front of the camera?

Answers are sought through two artistic projects. In the first project, three subjects reveal something to the camera that they feel uncertain or ashamed about. The idea is to explore the impact of exposure through photography. This section presents and tests the "exposing exposure"-method, which was developed during the project. The text takes a look at the different stages of the process and discusses their effects. What did the shooting situations, the development of the resulting film, and finally the role of viewing the photographs offer, from the perspectives of the subjects?

The second project examined is the author's personal exploration of uncertainty, which forms the artistic counterpart of this thesis. This section studies, whether the "exposing exposure"-method and its effects could also be expanded to include other formats of art as well.

Keywords:

Photography, insecurity, camera, exposure, film photo, video

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Altistavasta valokuvasta	9
2.1 Kolme kertomusta kuvauksista	11
2.2 Kysely	14
2.3 Valokuvaan katsominen	21
3 Tanssimisesta, laulamisesta ja rinteestä	24
3.1 Miltä teos tuntuu?	34
4 Lopuksi	35
Lähteet	37

Kuvat

Kuva 1 Omakuva, syksy 2024 (ei voimauttava valokuva, en ole käynyt menetelmän ammatilliseen harjoittamiseen vaadittua koulutusta)	7
Kuva 2 Stillkuva videoteoksesta <i>Avaintanssi</i> (2025)	26
Kuva 3 Kuvassa videoteos <i>Avaintanssi</i> sekä osa veistosinstallaatiosta ” <i>Ah, I love this song!</i> ” (2025) NYTT 2025 näyttelyssä	27
Kuva 4 Stillkuva videoteoksesta <i>Tämä laulu</i> (2025)	30
Kuva 5 Videoteos <i>Tämä laulu</i> installoituna NYTT 2025 näyttelyssä	33

1 Johdanto

Nostin käteni ylös ilmaan ja tähtäsin puhelimen takakantta alaspäin. Kohdistin katseeni suoraan kameraan, sitten kohti maata. Myöhemmin voisin valita, kumpi vaihtoehtoista on parempi.

Sukupolveni teinivuodet kuluivat. Valokuvasimme itseämme jatkuvalla syötöllä, seuloimme kuvat tarkasti ja lopuksi teimme niihin muokkauksia. Toisinaan kuviin rakentamamme minäkuva horjui jonkun toisen ottamassa yhteiskuvassa, jossa olimme pakotettuja luopumaan kontrollista.

Lopulta ristiriita itsemme ja toiveminän välillä kasvaa kuiluksi. Kenties ajattelemme kuvien olevan todisteita, lupauksia siitä, että meissä ihmisenä on jotain kaunista.

Keväällä 2021 aloin kuvaamaan omakuvia rehellisesti ja niistä kuvakulmista, joita minun oli vaikea hyväksyä.

Kuvasin, kuvasin ja kuvasin.

Lopulta huomasin, että tahtoni saada hyviä kuvia valokuvaajana oli suurempi kuin tahtoni miellyttäviin lopputuloksiin kuvattavana. Pystyin hyväksymään ulkonäköni säröisyyden, mikäli sen näkyminen edellytti hyvää kuvaa.

Ronald Barthes puhuu alkuperäiskielellä vuonna 1980 julkaistussa kirjassaan *Valoisa huone (La chambre claire)* termistä Punctum: ”Valokuvan punctum on se sattuma, joka pistää minua (mutta myös ruhjoo ja kirvelee sisälläni)” (Barthes 1985, 33).

Barthesin mukaan punctum on siis tekijä, joka tekee kuvasta paremman kuin hyvän. Se, mikä saa kuvan puhuttelemaan katsojaa syvemmällä tasolla.

Kun ajattelen nykyajan somemaailmaa, loppuun hiottuja mainoskuvia ja aikakauslehtien potretteja, mielessäni pyörii punctum – tai oikeastaan se, ettei sitä ole. Aukeamalla hymyilee ihminen silitetyissä vaatteissa ja valkoisissa hampaissa. Valaistus on täydellinen – samanlainen kuin päivinä, joina kaikki tuntuu kevyeltä,

eikä aurinko laske aikaisin. Tarvitaan tekstiä selittämään, kuinka tässä henkilössä on kokemuksia, syvyyttä ja painoa.

Opinnäytetyössäni syvennyn häpeän ja epävarmuuden teemoihin. Pohdin, millä tavoin kamera vaikuttaa itsetuntoomme. Kamera voi antaa mahdollisuuden nähdä itsemme ulkopuolelta, mutta käytämmekö tätä mahdollisuutta väärin?

Opinnäytetyöni aiheelle olennaista on mainita Miina Savolaisen voimauttavan valokuvan menetelmä, joka lanseerattiin noin kaksi vuosikymmentä takaperin. Lainaten voimauttavan valokuvan nettisivuja: ”Menetelmä rakentaa arvostavaan vuorovaikutukseen perustuvia, psykologisesti turvallisia yhteisöjä vastaamalla ihmisen syvään nähdäksi tulemisen tarpeeseen” (Voimauttava valokuva). Voimauttava valokuvaus on siis sosiaalipedagoginen menetelmä, joka keskittyy siihen, kuinka katsomme muita ja kuinka itse tahtoisimme tulla nähdäksi. Kuvaustilanteissa tarkoitus on, että kuvattava itse määrittelee, kuinka tahtoo tulla kuvatuksi. (Yle 2009.) Menetelmän ammatilliseen harjoittamiseen edellytetyt maksulliset koulutukset siis keskittyvät enemmän katsomisen ja nähdäksi tulemisen teemoihin, kuin varsinaiseen kuvalliseen tuotantoon. Omassa pohdinnassani keskityn kuitenkin voimaantumisen käsitteen alla luotuun kuvastoon.

Kun katson menetelmän alkuun sysänneen kirjan *Maailman ihanin tyttö* valokuvia (Savolainen ym. 2008), voin todeta kuvien olevan hyvin kauniita. Luonto, vaatetus ja henkilöt itsessään ovat esteettisiä – kuin suoraan satukirjoista. En ihmettele kirjan olleen aikansa sensaatio, puhuuhan se visuaalisuuden rinnalla myös vaikeista oloista tulleiden tyttöjen äänellä. Pohdin, onko nykyajassamme kuitenkaan enää korostunutta tarvetta kauniiden kuvien kautta voimaantumiselle. En vähättele ihmisen tarvetta oppia näkemään itsessään jotain kaunista, mutta onko kauneuden löytäminen kuitenkaan tae nähdäksi tulemiselle?

Kun näytämme valokuvissa, mitä tahtoisimme olla, saatamme usein peittää epävarmat, jopa häpeää aiheuttavat puolemme. Ne puolet, jotka ehkä kipeimmin kaipaisivat rakkautta. Oppisimmeko hyväksymään itsemme kokonaisvaltaisemmin, jos näyttäisimme varjoisat, epävarmat puolemme? Voisiko olla, että itsemme hyväksymisen vaikeudet nimenomaan kumpuavat siitä, että tahtoisimme olla jotain muuta kuin olemme?

Kuva 1 Omakuva, syksy 2024 (ei voimauttava valokuva, en ole käynyt menetelmän ammatilliseen harjoittamiseen vaadittua koulutusta)

Lähestyn opinnäytetyössäni epävarmuuden tematiikkaa kahdesta eri suunnasta. Käsittelen sekä taiteellisen opinnäytetyöni teoskokonaisuutta, että erillistä taiteellista projektia, jossa selvitän, onko minun valokuvaajana mahdollista kuvata toisen henkilön epävarmuutta rehellisesti ja kaunistelematta. Vai vaikuttaako kuvaajan ja kuvattavan välinen dynamiikka jo itsessään lopputulokseen? Tätä varten olen kuvannut kolmen henkilön epävarmuutta.

Kaksi kuvattavista ovat ennestään minulle tuttuja, sillä olen valokuvannut heitä molempia kerran aikaisemmin toisen projektin yhteydessä. Kolmas kuvattava on minulle entuudestaan vieras.

Nimeän oman menetelmäni, jossa kuvattava altistaa itsensä epävarmuudelleen *altistavaksi valokuvaukseksi*. Nimi viittaa kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan, jossa yhtenä keskeisenä menetelmänä on itsensä altistaminen vaikeille ajatuksille ja tunteille (Terveystalo).

Taiteellisen opinnäytetyöni teoskokonaisuus puolestaan lähestyy epävarmuuden ja häpeän teemoja omakohtaisesti ja monimediaisesti. Olen käsitellyt siinä muusikaalisten taitojeni (tai taidottomuuksien) aiheuttamaa epävarmuutta. Altistan itseni sille, mikä hävettää: tanssiminen ja laulaminen. Teoskokonaisuus koostuu kahdesta videoteoksesta, jotka kantavat nimiä *Avaintanssi* ja *Tämä laulu*. Videoiden lisäksi teoskokonaisuuteen kuuluu veistosinstallaatio, jossa lähestyn aihetta käsitteellisemmin. Rinnastan musikaalisuuden ja uuden tekniikan opetteluun tuoman epävarmuuden toisiinsa. Teoskokonaisuus siis laajentaa epävarmuudelle altistamista valokuvasta muihin formaatteihin, mutta valokuvallinen ajattelu on siinäkin hyvin läsnä.

2 Altistavasta valokuvasta

Koittaa aika kokeilla altistavan valokuvauksen menetelmää käytännössä. Pohdin paljon etukäteen, kuinka minun tulisi valokuvaajana olla tilanteessa. En tietenkään tahdo, että kuvaukset tuntuisivat kuvattavasta epämukavalta, mutta samalla mietin, millä tavoin ja kuinka paljon minun tulisi asiaan vaikuttaa. Pysin omien sosiaalisten taitojeni puitteissa luomaan luontevan ja turvallisen ilmapiirin, mutta samalla toivon, ettei kuvaustilanteista muodostuisi pelkkä sosiaalinen tilanne minun ja kuvattavan välillä, vaan tilaa jäisi myös kameran ja henkilön väliselle yhteydelle.

Kun valokuvaan itseäni, omia kasvojani, olen hiljaa. Kamera katsoo minuun. Katson takaisin, mutta en kameraan. Katson itseäni, samaan tapaan kuin itseni tulee katsomaan minua myöhemmin kuvasta. Samaa tavoittelen näissä kuvauksissa. Ei ole kyse minusta (vaikka tietenkin on osittain: teen päätökset valokuvan suhteen, rajaan ja valaisen, painan laukaisinta), vaan pyrin luomaan tilan, jossa henkilö voisi katsoa itseensä ja näyttää itsensä itselleen.

Kuvaan jokaisesta kuvattavasta rullallisen mustavalkofilmiä. Olen kertonut heille etukäteen, etten tule kehittämään filmiä ilman heidän suostumustaan. Kuvausten jälkeen on siis olemassa filmipurkillinen epävarmuutta ja silloin kuvattava tekee päätöksen, kehitetäänkö filmiä. Metodini taustalla on teoria kuvan muodostumisesta filmille. Kun valo osuu filmin valoherkälle pinnalle, siihen syntyy latenttikuva. Filminkehitysvaiheessa tämän latentti muuntuu näkyväksi – negatiivikuvaksi. Latentti on siis kuva, mikä ei ole vielä näkyvä. (Suomen valokuvataiteenmuseumo.) Pidän kiehtovana ajatusta, että vaikka filmipurkin sisältöä ei koskaan kehitäisi, kuvat ovat silti sen sisällä olemassa. Koen sen myös temaattisesti sopivan tähän yhteyteen: ensin kuvattava tekee päätöksen suostua kuvattavaksi, jonka jälkeen hän tekee jälleen valinnan, haluaako epävarmuudestaan näkyviä valokuvia vai esineen (eli filmipurkin).

Kuvien näkyväksi saattamisen ollessa vapaaehtoinen lopputulema valokuvatuksi tulemiselle, pyrin erottamaan itse valokuvauksen toimintana muista formaattiin sidoksissa olevista tapahtumista, kuten valmiiden valokuvien katsomisesta ja sen tuomasta vaikutuksesta kuvattavaan. Tahdon selvittää, miten eri vaiheet kuvausprosessista itseasiassa vaikuttavat kuvattavaan. Kuinka suuri rooli itse kuvaustilanteella on lopputuloksen kannalta – ja toisin päin? Jos kuvaustilanne tuntuu epämukavalta, voiko kuviin löytää rakkauden? Tai vaikka kuvaustilanne olisi kaikin puolin miellyttävä, onko se riittävää, jotta kuvauksilla olisi pitkäksi aikaa positiivisia vaikutuksia kuvattavaan? Vai tarvitaanko valokuvia, joiden ääreen palata?

2.1 Kolme kertomusta kuvauksista

Astun kuvattavan 1 kodikkaaseen asuntoon kerrostalon ylimmässä kerroksessa. Ikkunoista tulvii auringonpaiste. Kuvattavan 1 epävarmuus on kasvojen ja kaulan paljaus, sekä meikittömyys. Hän kertoo minulle aiheesta: lapsena kuulluista kommenteista, Vitalis-voiteesta ja ikääntymisestä. Siitä, kuinka on tottunut peittämään ihonsa punaisuutta vuosikymmeniä meikillä. Katselen ympärilläni ja mietin sopivaa kohtaa kuvata. Siirtelemme hieman huonekaluja. Asettelen ja mittaan valoa. Hän katsoo kameraan ja salama välähtää. Kuvaan rullallisen filmiä. Kun viimeinen kuva on otettu, kuulemme, kuinka filmi rullautuu takaisin purkkiin ja kuvaukset ovat päättyneet. Heti kuvausten päätyttyä kuvattava 1 sanoo, että saan kehittää filmin.

Valokuva on puolikuva, jossa henkilö katsoo suoraan kameraan. Toinen olkapää on hieman toista taaempana, vartalon asento on kääntynyt valon suuntaan. Kirkas valo lankeaa katsojasta katsottuna kuva-alan vasemmalta puolelta. Se ylivalottaa hiukset, vartalon ja kasvojen sivun vasemmalta puolelta. Kasvojen ala jää kuitenkin ”varjoon” eli oikein valotetuksi. Kuvan tausta on sumea, mutta sieltä erottaa huonekasvin lehdet vaaleaa taustaa vasten.

Henkilö istuu sohvalla, nojaten toisella kädellä selkänojaan. Hän katsoo kameraan. Hiukset ovat auki, mutta toiselta puolelta korvan takana. Korvassa on helmikorvakoru. Valo on tasainen, se tulee käsisalamasta sateenvarjon läpi, noin kahden tai kolmen metrin päästä mallista. Taustalla näkyy vaalea seinä ja jalkalamppu, jossa on kaksi varjostinta. Henkilöllä on päällään v-aukkoinen paita.

Tapaan kuvattavan 2 lumisessa puolipäivässä. Astun autoon ja matkaamme kotiympäristöön. Hän raivaa tyhjän tilan olohuoneeseen ja ehdottaa kuvauksia valkoisen seinän edessä. Hänen epävarmuutensa on pienet rinnat. Keittiön pöydälle hän on kerännyt kuvausrekvisiittaa. Laudanpätjän, kaksi melonia, laastareita ja kaikkea muuta. Asetan käsialaman paikalleen ja mittaan valoa. Aloitamme kuvaukset ja juttelemme niiden lomassa. Kuvaan rullallisen filmiä. Kun viimeinen kuva on otettu, kuulemme, kuinka filmi rullautuu takaisin purkkiin ja kuvaukset ovat päättyneet. Keskustelemme hieman lisää. Kysyn, saanko kehittää filmin. Kuvattava 2 vastaa myöntävästi.

Henkilö seisoo tyhjää taustaa vasten. Asento ja katse ovat kameraa kohti. Ilmeen voi tulkita vakavaksi (tai neutraaliksi). Henkilö on paidatta ja pitelee käsissään lautaa, joka peittää rintojen alueen. Kuvan alareunasta, voi nähdä osan farkkujen resoria. Kuva on valaistu viistosti ylhäältä, luoden henkilöön melko kontrastisen valon.

Valokuva on puolikuva, jossa henkilö seisoo molemmat kädet nostettuina ilmaan. Hän katsoo suoraan kameraan, neutraali ilme kasvoilla. Henkilö on muuten alasti, paitsi rintoihin on teipattu laastarit, jotka peittävät nännien alueen. Valo tulee katsojasta katsottuna kuvan oikealta puolelta, valaisten kasvot ja torson voimakkaimmin.

Henkilö istuu tuolilla harmaata taustaa vasten. Toinen käsi nojaa kyynärpäällä tuolin selkänojaan ja roikottaa sormen päästä rintaliivejä. Henkilön kasvoilla on neutraali, jopa kyllästynyt ilme. Katse on suunnattu viistosti ylös. Valo on kontrastikas, mutta valaisee mallin melko tasaisesti katsojasta katsottuna kuvan oikealta puolelta. Henkilön rintoihin on teipattu lahjaruseteista tehdyt tasselit.

On aurinkoinen pakkaspäivä, ja puhelimeni akku vetelee viimeisiään, kun suunnistan suloisen omakotitaloalueen halki kohti kuvattavan 3 kotia. Asuinalue on minulle vieras, niin kuin hänkin. Tapaamme nyt ensimmäistä kertaa. Istumme alas kahvikupposten ääreen ja juttelemme hieman. Hän kertoo selkävaikeuksista johtuvasta epävarmuudesta äitiydessä ja vanhemmuudessa. Pohdimme, kuinka lähestyisimme asiaa valokuvassa. Päädyimme silhuettimaiseen sivukuvaan, jossa selkä tulee näkyviin. Selkä, mikä ei jaksakaan kantaa. Kuvaukset ovat kahteen muuhun verrattuna erilaiset, sillä epävarmuus ei ole niinkään missään ulkonäöllisessä seikassa. Kuvaamme ulkona ja sisällä. Kuvausten päätyttyä kysyn, saanko kehittää filmin. Vastaus on myöntävä.

Kuvassa henkilö on sivuttain ikkunaraidun edessä. Ikkunasta avautuva maisema on oikein valottunut, joten henkilöstä on piirtynyt ainoastaan ääriviivat navan kohdalta rajatusta sivuprofiilista, kun taas henkilö itsessään on voimakkaan varjon peitossa. Myös tausta ikkunan ympärillä on niin varjoisa, ettei sieltä juuri erota kuin ikkunan lähellä olevan huonekasvin silhuetin.

Henkilö makaa huoneen lattialla, jalat nostettuna sohvan päälle. Kädet ovat pään taakse asetettuna. Kuva on otettu viistosti ylhäältä alas. Katse on suoraan eteenpäin. Kuvassa on kontrastinen valo, joka tulee ylhäältä ja sivusta malliin. Lattialla on matto ja palapelimäisesti koottu linna. Kuvan reunoilta voi nähdä huonekalujen alareunat.

2.2 Kysely

Kuvausten jälkeen kuvattavat ovat vastanneet kyselylomakkeeseen, jossa on kysytty seuraavat kysymykset:

1. Mitä epävarmuutta käsittelet kuvauksissa?
2. Miten kyseinen epävarmuus on vaikuttanut elämääsi?
3. Miltä kuvaustilanne tuntui?
4. Miltä kuvien näkeminen tuntui tai mitä ajatuksia ne herättivät?
5. Onko kuvausprosessilla ollut vaikutusta kyseisen epävarmuuden työstössä?
Jos on, mitä?

Kyselyn vastauksissa kuvattavat pääsevät ääneen. Vastaukset tarkastelevat kunkin kuvattavan omakohtaisia kokemuksia ja niissä käsitellään kuvattavien henkilökohtaisia tuntemuksia aiheesta.

Kuvattava 1

1. *Halusin käsitellä paljautta; kasvojen ja kaulan paljautta sekä meikittömyyttä. Olen ollut epävarma kasvojen ihosta nuoruudesta lähtien. Finnit, niistä jääneet jäljet ja arvet, ohuen, helposti reagoivan vaalean ihon punastuminen ja lopulta poskien pienten verisuonien villiintyminen. Kaikesta tästä olen ollut epävarma ja sitä peittänyt.*
2. *Olen tottunut peittämään kasvojen ja kaulan punaisuutta meikillä jo vuosikymmeniä. Punastuminen on huomattu aina, lapsesta lähtien siihen on kiinnitetty huomiota, huomautettu ja kiusattu. Finnejä alkoi tulla jo ala-asteikäisenä ja silloin jopa miespuolinen opettaja otti asiakseen ihmetellä niitä minulle ollessaan välituntivalvojana. En edes muista, miten paljon luokkakavereita oli kuulomatkan päässä. Finnejä sekä niiden jälkiä ja arpia oli mahdotonta hoitaa, häivyttää tai peittää 1970-luvun kosmetiikalla. Nyt aikuisena ja ikääntyvänä naisena kannan myös punaisia poskia, couperosaa. Ja kaiken lisäksi huuleni ovat luonnostaan hyvin vähäpigmenttiset eli todella vaaleat.*

Epävarmuus oli vuosien aikana lisääntynyt kasvojen väriin kohdistuvista kysymyksistä ja kommentoinneista. "Minkä värinen on paloauto?", "Ei nyt tarvii punastua", "Mitenkäs sinä out nuin punakka?", "Onko sinulla joku ihottuma, kun sinulla tuollaisia punaisia...?", "Ootko kipeä, kun sinulla on noin valkoiset huulet?" Jossain vaiheessa aioin painattaa t-paidan, jonka tekstinä olisi ollut: "Ole hyvä ja kommentoi vapaasti kasvojani!". Olen tuntenut häpeää, käsitellyt sitä, yrittänyt ohittaa kommentit ja kovettanut itseäni. Olen etsinyt täydellisiä meikkivoiteita ja huulipunia, oppinut meikkaamaan niin, että kuulen kommentin: "ethän sinä edes meikkaa".

- 3. Kuvaustilanne jännitti etukäteen ja sanoin sen Kanervalle ääneen. Kerroin tarinaani siinä aloittaessa. Jätin kuvauksessa silmälasitkin pois, koska luulen niiden osaltaan olleen myös osa “peittämis- ja hämäystaktiikkaa”. En ollut myöskään käsitellyt hiuksiani kuvauksia varten. Olin valinnut puseroksi avokaulaisen v-aukkoisen neuleen. En koskaan pukisi sitä samalla tavalla päälleni, ilman t-paitaa alle ja/tai huivia kaulaan. Ajattelin, että kun altistan tähän itseni, teen sen kunnolla.*

Kuvaustilanne tuntui helpolta ja hyvältä. Kanerva kameran kanssa tuntui turvalliselta, ystävältä, joka ei nähnyt arpia, verisuonia tai värejä, vaan minut kokonaisena – ja kuitenkin paljaana. Tuntui yllättävän helpolta haastaa itsensä katsomaan suoraan kameran linssiin. Tunnistin vakavuuden, en hymyillyt vasta kuin mielestäni vähän viimeisissä kuvissa. Hymykin on ollut aika ajoin naamio ja keino peittää. Ajattelen nyt, että haastoin itseni hymyttömyyteen, ottamaan tämän vakavasti. Etten peitä itseäni ja tätä asiaa hymyn alle.

- 4. En tiedä, mitä odotin, mutta aluksi säikähdin itseäni (=kuvia). Tulin yllätetyksi sillä, että kuvissa kohtasin myös ikääntymiseni ja vuoden aikana yllättäen sairastamani kilpirauhassairauden. Pohdin myös mustavalkokuvien armollisuutta tällaisen väriin liittyvän teeman kanssa. Näen kuvissa epävarmuuden itsessäni. Erityisesti ensimmäisen kuvan (01) katseessa näen epävarmuudessa kysymyksen, kuka olen. Tämähän todella iso asia elämässä, jossa muiden ihmisten kommenttien olen antanut määritellä minua. Kuva 05 alkoi kertoa jo ensimmäisten katsomisten aikana minulle uutta tarinaa.*

Ensimmäisen katsomisen jälkeen jouduin jättämään kuvat joksikin aikaa hautumaan.

Toinen katsominen (tarkoittaa sitä, kun Kanerva lähetti kuvat minulle uudelleen) ja välissä ollut aika toivat kuvat minulle uudella tavalla läheisiksi. Aloin nähdä niissä ajasta ja paikasta irtaantumista (kuvassa 02 merenrannalla), uutta elämäntilannetta (kuva 05 kirjoittava minä) ja hyväksymistä (kuva 04).

- 5. Kuvausprosessi toi minut nyt tämän pitkäaikaisen epävarmuuden äärelle -- ja nykyisillä ajatuksilla ja tämän ikäisenä. Pohdin tätä teemaa nykyisellä itsetunnollani ja katson näitä kuvia armollisemmilla silmillä. Koen, että voin olla rennommin tämän asian kanssa. En tavoitellut kuvauksilla sitä, että jättäisin meikkivoiteen käytön pois. Katson itseäni aamuisin peilistä, teen muutaman minuutin meikin ja sitten unohdan hyvällä tavalla kasvoni. Nautin tästä lyhyestä meikkaamisen tuomasta ja luomasta aamurutiinista. Arvostan huoliteltua ulkonäköä vaikkakin rentous on lisääntynyt ja voi lisääntyä edelleen.*

Kuvausprosessi on haastanut muistamaan ja ajattelemaan, se on myös kannustanut minua unohtamaan ja hyväksymään. Olen iloinen, että lähdin tähän mukaan ja kiitollinen Kanervalle, joka oman rohkeutensa kannustamana tekee tämän lopputyön.

Kuvattava 2

1. *Pienirintaisuutta*
2. *Asia on vaikuttanut paljon itsetuntoon, identiteettiin. Sillä on ollut vaikutus ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin suhteisiin ylipäätään. Kouluaikoina jouduin asiasta kiusatuksi. Joka vaikutti ystävyssuhteiden vähäisyyteen, aiheuttaen ihmispelkoa. Parisuhteen muodostaminen oli vaikeaa, jossain vaiheessa luulin/ajattelin sen olevan jopa mahdotonta. Asia on aiheuttanut kipuilua liittyen ihmisyyteen, naiseuteen, seksuaalisuuteen, äitiyteen jne. Ikä on helpottanut toki asiaa ja eletty elämä todistanut monta pelkoa turhaksi.*
3. *Kuvaustilanne oli turvallinen (äitini luona) ja luotettava. Luonnollisesti mielettömän jännittävä toki myös. Ja kyllä aika ajoin ennen kuvauksia 'kadutti' mihin oli tullut lupauduttua. Sydämen lisäyönneistä ja kylmästä hiestä huolimatta tilanteessa oli jokin eteen päin työntävä 'voima' läsnä. Halu/tarve paljastaa itsensä itselleen. Täydellisen epätäydellisenä. Kuvausten jälkeen olo oli todella uupunut ja tuli tarve kääriytyä pehmeisiin vaatteisiin ja kätkeytyä peiton alle omaan sänkyyn hetkeksi. Olo oli kuitenkin tyytyväinen ja sellainen "I did it!" Ehkä hivenen ylpeä itsestään niin kuin...*
4. *Ensivilkaisulla mieleen tuli kaikki vanhat tutut negatiiviset ajatukset. Kaikin puolin kamalan näköinen ihminen! Mutta pitänen ajatusta, reaktiota odotettuna ja luonnollisena.*

Mitä enemmän ja useammin kuvia katsoin ja kuuntelin ja keskustelin itseni kanssa, sitä enemmän aloin nähdä kuvia kauniina, aitoina, rehellisinä, rohkeina.

Ja vuoropuhelu kuvien kanssa jatkuu. Täytän parin viikon kuluttua 50 vuotta. Näiden kuvien ja tämän ajankohdan elämässäni 'mätsääminen' samaan aikaan on hyvin puhutteleva ja ajatuksia herättävä. Elän jonkinlaista (taas) välitilinpäätöstä elämässäni juuri nyt. (Ja Kanervan taitavat ja kauniit kuvat sopivat juuri tähän hetkeen niin osuvasti).

5. *Edellisessä tulikin epähuomiossa jo vastattua hieman tähänkin.*

Kuvausprosessilla on ja tulee olemaan valtavasti merkitystä epävarmuuteni työstämisessä. Ja nyt jo tiedän, että vain positiivisessa mielessä. Ja nimenomaan koko prosessista, ei vain valmiista kuvista. Tämä uskallus, rohkeus tehdä jotain näin epämukavaa, paljastavaa, henkilökohtaista, intiimiä... Huh! Mutta minä tein sen, jota en missään nimessä olisi voinut kuvitella tekeväni varmaankaan hetkeäkään aikaisemmin. Ja matka minuun, minuna jatkuu... epätäydellisen täydellisenä.

Kuvattava 3

1. *Selkäkipujen aiheuttamaa epävarmuutta äitiydessä/vanhemmuudessa.*
2. *Se on rajoittanut liikkumistani, pakottanut pyytämään apua muilta ihmisiltä, aiheuttanut turhautumista toistuessaan, vaikka olen yrittänyt tehdä asialle jotain.*
3. *Jännittävältä, pohdin voinko luottaa kuvaajaan. Huomasin miettiväni selkään liittyvää matkaani.*
4. *Jännitin, enkä muutamaan päivään avannut viestiä. Kun katsoin, katsoin useamman kerran. Kerta kerralla pidempään. Epävarmuus vaihtui hissukseen varovaiseksi iloksi. En ole vieläkään näyttänyt kuvia muille.*
5. *Varmasti on, vaikka vaikutuksia on vielä vaikea esitellä. Kuvat näkyvät välähdyksinä ajatuksissani, kun vaikka mietin itseäni. Meillä on ollut mieheni kanssa vajaat pari kk vaikeaa parisuhteessa ja sitä työstäessä huomaan kuvien olleen läsnä. Positiivisia ajatuksia.*

2.3 Valokuvaan katsominen

On paikallaan pureutua hetkeksi yleiseen tapaamme katsoa valokuvia. Kun katsomme valokuvaa, emme usein oikeastaan katso valokuvaa (=esineitä) itsessään vaan, mitä valokuva esittää. Marjaana Kella (Kella 2014, 236) tiivistää asian osuvasti kirjassaan *Käännöksiä*:

Katsoessani kohdetta en nähnyt kuvaa vaan ihmisen, joka oudolla tavalla oli samaan aikaan läsnä ja poissa.

Tähän yleiseen tapaamme olla valokuvan äärellä, vaikuttaa valokuvan indeksisyys. Yksinkertaistaen indeksisyydellä tarkoitetaan, että kuvattu kohde on ollut kameran edessä kuvan ottamisen hetkellä, josta seurauksena valokuvalla on niin sanottu materiaallinen ydin. Valokuva ei kuitenkaan ole skannaus itse kuvattavasta kohteesta vaan siitä hetkestä, kun suljin räpsähtää, kohteesta heijastuu fotoneita ja niiden jättämästä jäljestä syntyy valokuva. Kohde on kolmiulotteinen, kun taas valokuva kaksiulotteinen. Myös esimerkiksi kuvakulma, objektiivin polttoväli, valon suunta ja tarkennus ovat tehneet osansa, jotka erottavat valokuvan kohteestaan. (Seppänen 2014, 79–85.)

Löydän tavastamme katsoa valokuvaa henkilökohtaisesti jotakin lohdullista. On hetkiä, jolloin valokuva päästää minut sisäänsä. Saatan pysähtyä esimerkiksi omakuvani eteen. Tuijottaa. Ajoittainen elämisen paino on jakautunut. Tuo kuvassakin oleva tuntee sen. Olen monistunut hiljaisiksi ja kaksiulotteisiksi pinnoiksi.

Kyselyn vastauksissa esille nousee, että kuvaustilanteella on ollut merkittävä rooli prosessissa. Se on ollut hetki, jolloin epävarmuus kohdataan. Kaikissa vastauksissa käy ilmi, että kuvaustilanteeseen on liittynyt jännitystä, joko etukäteen, itse kuvausten aikana tai molemmissa vaiheissa. Kuvaustilanne on henkilöstä riippuen

herättänyt niin nähdyksi tulemisen tunteita, turvaa ja luottamusta kuin epäröintiä. Kuvauksiin ryhtyminen on vaatinut tahtoa ja motivaatiota kohdata itsensä ja epävarmuutensa.

Kuvien näkeminen aiheutti myös laajan tunnekirjon. Vastauksissa tuodaan esille, kuinka kuvien näkemiseen on ensin liittynyt jopa negatiivisia tuntemuksia, ”säikähdystä” ja jännitystä. Kuitenkin aika kuvien katsomisen välissä on tuonut niihin hyväksyntää, läheisyyttä ja jopa iloa.

Henkilöt ovat yksimielisiä siitä, että kuvausprosessilla on ollut myönteisiä vaikutuksia epävarmuuden työstössä. Valokuvat ovat kuin ovatkin pystyneet toimimaan ikään kuin peilinä ja herättäneet vuoropuhelun henkilön itsensä kanssa. ”Kuvat näkyvät välähdyksinä ajatuksissani, kun vaikka mietin itseäni.” (kuvattava 3) On kiinnostavaa huomata, että kuvilla on ollut kuvattaviin vaikutus, riippumatta siitä, oliko työstettävä epävarmuus ulkonäöllinen eli ”silmillä nähtävä” vai sisäinen tuntemus eli krooninen kiputila. Olin varautunut siihen, että en välttämättä pysty projektissani tarjoamaan kolmannen kuvausprosessin kohdalla suurta hyötyä, mutta nyt huomaan, ettei asia olekaan niin mustavalkoinen. Ulkonäöllisen epävarmuuden valokuvaaminen ja sanallistaminen voi olla konkreettisempaa, mutta itse epävarmuus on kuitenkin joka tapauksessa subjektiivinen, henkilön itsensä kokema asia. Epävarmuutta itsessään on ulkopuolelta usein vaikea nähdä, siinäkin tapauksessa, että sen aiheuttaisi nähtävissä oleva piirre. Kiputilaan pohjautuvan epävarmuuden kuvaaminen siis poikkeaa kahdesta muusta, eikä välttämättä suoraan täytä altistavan valokuvan konseptiani, mutta otin kuvaukset silti osaksi tätä tekstiä, sillä olin kiinnostunut haastamaan omat ennakkokäsitykseni ja katsomaan, mihin kuvaukset johtaisivat. Ennakoasetelmasta huolimatta, nämä valokuvat toimivat samaan tapaan keskustelun avaajana henkilön itsensä kanssa.

Kun olen käsitellyt, miltä kuvattavista tuntuu tulla epävarmuuksineen kuvattavaksi, en ole sisällyttänyt mukaan itse valokuvia. En koe, että valokuvien näkeminen ulkopuolisen silmin on tarpeen, sillä kyse on ollut kuvattavien henkilökohtaisesta suhteesta valokuvaan ja tähän prosessiin. Ilman valokuvia kuvattavat myös säilyttävät anonymiteettinsä.

Ajatteluuni valokuvaajana kuuluu, etten tahdo pyytää kuvattavilta mitään, mihin en itse olisi valmis. Niinpä opinnäytetyöni taiteellisessa osuudessa tuntuu luontevalta siirtyä itse kameran eteen.

3 Tanssimisesta, laulamisesta ja rinteestä

Lapsuudenkotini vieressä sijaitsee laskettelurinne. Sain ala-asteikäisenä sinne muutamana talvena isovanhemmilta lahjaksi kausikortin. Isä löysi käytettynä keltaisen, hieman elämää nähneen lumilaudan. Sen reunat olivat paksut (eivät yhtään niin viimeistellyt kuin ystäväni Duracell-laudassa) ja keskellä lautaa komeili karu kuva piraijasta. Isä hankki muutaman autoihin tarkoitettun tribaalikuvoisen tarran, joilla koitimme ehostaa lautaa.

Koulupäivien jälkeen, auringon jo laskiessa, laitoin lumilautakengät jalkaan ja kävelin keltainen tribaalilauta kainalossa rinteeseen. Muistan, kuinka lumipyry pisteli kasvoja laskiessa, miten hengityksen kostuttama huivi liimautui leukaan. Nautin jokaisesta hetkestä.

Sitten tuli talvi, kun en enää kaivanut lumilautaa kaapista. Tuli toinen talvi, kolmaskin. Rinne tuntui kaukaiselta ja minä vieraalta. Lopulta laskettelutoiminta rinteessä loppui, sillä siitä löydettiin harvinainen sienilaji.

Jokin palanen rohkeudestani jäi näihin lapsuuden pakkasiltojen mäenlaskuihin. Rinteen sienilajin lailla, minäkin sain rinnalleni jotain uutta: teini-ään ja sen mukanaan tuoman kyltymättömän epävarmuuden.

Taiteellisessa opinnäytetyössäni syvennyn epävarmuuteen. Käsittelen musikaalista taidottomuutta omakohtaisesti. Taitotasoni tanssia ja laulaa ovat herättäneet minussa elämän varrella epävarmuutta, jopa häpeän tuntemuksia. Käytän omasta osaamisen tasostani tässä yhteydessä ilmaisua ”taidoton”. Se, missä menee osaamisen ja osaamattomuuden raja (ja kuka sen ylittäään määrittää) voisi olla oma keskusteluaiheensa, mutta en syvenny siihen tässä tekstissä.

Teoskokonaisuudessa on kyse niin musikaalisuudesta, kyvystä ja kyvyttömyydestä, sekä siitä matkasta, jossa kiivetään yli epävarmuuden ja häpeän.

Olen viimeisten vuosien aikana palannut rinteelle. Ennen Turkuun muuttoa kelluin välitilassa, odottaen, että asiat elämässäni muuttuisivat. Joskus kiipesin rinteeseen huipulle katsomaan auringonnousua. Sen jälkeen kuin mummola viisi vuotta sitten myytiin, ei ole enää olemassa montaakaan paikkaa kodin ulkopuolella, joissa tuntisin yksityisyyttä ja turvaa olla häpeilemättömästi epävarma, mutta rinne auringon noustessa on sellainen paikka. Koiranulkoiluttajatkään eivät vielä ole jalkeilla ja hetken aikaa paikka on vain minun. Siellä ylhäällä monet asiat tuntuvat merkityksettömiltä ja samaan aikaan elämä merkitykselliseltä. Tiedän siis välittömästi, missä voin auringonnousun aikaan tanssia ja laulaa.

Eli mitä tapahtuu, kun taidottomuus ja tosissaan yrittäminen kohtaavat?

Avaintanssi

Teoksistani ensimmäinen on videoteos nimeltä *Avaintanssi*. Teoksen sisältö koostuu videoklipistä, jossa tanssin lapsuudestani tutun rinteeseen huipulla.

5-vuotiaana äiti vei minut tanssitunneille. Muistan vaaleanpunaisen hameen. Sen kangas oli ilmavaa, luultavasti sifonkia.

Muistan askelmat salin halki, ehkä jonkun hypynkin. Pupun, jonka sain tanssitunnin jälkeen.

Muistan myös keltaisen muovimaton ja ensikosketukselta kylmän seinän, sillä siellä minä istuin ison osan tanssitunneista. Koska en pitänyt tanssimisesta.

Äiti oli ajatellut, että voisi kohdallani muuttaa asioita. Jos tutustuisin tarpeeksi nuorena tanssiin, alkaisi rytmi kiertää veressäni, enkä aikuisenakaan kavahtaisi tanssilattioita. Toisin kävi, ainakin osittain.

*Oli nimittäin yksi tanssi, joka sai minut nousemaan lattialta.
Sen tanssin nimi oli avaintanssi.*

*Avaintanssissa on tarinallisuutta ja syvyyttä. Ehkä ripaus taikaakin.
Tanssi vie toisaalle. Se ei velvoita mihinkään. Ainoastaan siihen, että
pysyy kyhdissä ja katsoo, minne päätyy.*

*Vuodet kuluivat. Sifonkihame myytiin. Kokeilin hip-hoppia, en pitänyt
siitäkään. Kädet hikosivat yläasteen paritanssitunneilla. Vanhojen tanssit
jätin suosiolla väliin. Seuraavaksi hytkyin lonkero kädessä baarin
tanssilattialla. Kotona kirjoitin Youtubeen "How to dance at a club".*

*20 vuotta lapsuuden tanssitunneista, tahdon tanssia avaintanssin
jälleen. Kiipeän auringonnousun aikaan kukkulalle. Asetan kameran
jalustalle ja alan tanssimaan. Avaintanssissa ei ole kyse oikeasta
koreografiasta tai täydellisestä rytmistä. Siinä on kyse kertomuksesta.*

Kuva 2 Stillkuva videoteoksesta *Avaintanssi* (2025)

Kuva 3 Kuvassa videoteos *Avaintanssi* sekä osa veistosinstallaatiosta ”*Ah, I love this song!*” (2025) NYTT 2025 näyttelyssä

“Ah, I love this song!”

Noin puolivälissä taiteellisen opinnäytetyöni prosessia, mieleeni tuli ajatus saven tanssittamisesta. Musiikin tahtiin soljuvista liikkeistä, jotka savi ottaisi itseensä.

Tässä kohtaa täytyy myöntää, että sain ajatuksen kuulostamaan päässäni romantisoidulta, sillä todellisuus oli kaukana saven sulavista liikkeistä.

Joka tapauksessa, kömpelyyden ja epävarmuuden keskellä syntyi sarja veistoksia, joita lähdin jatkojalostamaan. Päästäkseni niskan päälle prosessissa, turvauduin omaan pääpraktiikkaani: valokuvaukseen.

Voisin sanoa taiteellisen ajatteluni olevan monimediaista – napsin elementtejä sekä tekemisen tapoja sieltä täältä, myös linssipohjaisen työskentelyn ulkopuolelta, mutta kuitenkin jokin palanen teoksista on usein kytköksissä kameraan.

Valokuvasin veistokset ja 3D-mallinsin ne. Lopuksi vielä maalasin. Veistokset on sommiteltu seinälle niin, että ne yhdessä muistuttavat seinäkiipeilyseinää. Jokainen veistos on ikään kuin yksi ”ote”, joita pitkin kiivetään yli epävarmuuden.

Veistosinstallaation nimeksi tuli ”Ah, I love this song!”, joka viittaa elokuvissa paljon nähtyihin kohtauksiin, jossa suosikkikappale saa aikaan sulavan tanssi- tai laulukohtauksen.

Kun elokuvassa henkilö kuulee rakastamansa kappaleen, syntyy spontaani tanssihetki. Automatkalla kappale lauletaan kovaan ääneen. Kaikki tuntuu sulavalta ja itsevarmalta. Kaikilla on hauskaa.

Mitäpä jos onkin musikaalisesti lahjaton?

Onko mahdollista päästää irti itsetietoisuudesta? Antaa mennä tunteella?

Miltä se tuntuu

itsestä?

muista?

Tämä laulu

Viimeinen teoskokonaisuuteen kuuluva teos on nimeltään *Tämä laulu*. Se on videoteos, jossa laulan itse kirjoittamani kappaleen. Kappaleen sanat kertovat kasvukipuilusta ja niistä ajatuksen juoksuista, joita matka aikuisuuteen sisältää, unohtamatta hienovaraista huumoria. Video on kuvattu auringonnousun aikaan samassa paikassa Avaintanssin kanssa. Videoiden välillä vuodenaika vaihtuu syksystä (Avaintanssi) talveen.

Koko teoskokonaisuuteni tekoprosessi oli jatkuvaa osaamisen ja osaamattomuuden punnitsemista. Nyt tunnistan, etten voi vaalia musikaalista taidottomuutta ikuisesti, sillä kun jatkan aiheen parissa, kehityn.

Kuva 4 Stillkuva videoteoksesta *Tämä laulu* (2025)

Tämä laulu -teoksessa myös teksti on merkittävässä roolissa. Kirjoittaminen on olennainen osa taiteellisia prosessejani, joten minulle oli alusta asti selvää, että tahdon kirjoittaa teoksessa laulamani kappaleen itse. Raaka laulu saa rinnalleen vuosia harjoittelemani taidon: kirjoittamisen.

Laulun sanoitukset:

*Yhtenä aamuna kasvot puukatossa alkoivat irvistellä. Ne näkivät kaikki
ajatusteni etäpesäkkeet. Tekivät johtopäätöksen.*

mutta eihän se ole reilua

olen jumissa

odotan muutosta

täydellistä hetkeä, ettei pihakirppikset tuntuis liian intiimeiltä

ettei muistikirja olis pilalla, kun sinne kirjoittaa, mitä ajattelee

mitä ajattelee

ilman suuntaa

suurta suuntaa

mihin muuttaa

ilman suuntaa

suurta suuntaa

mihin muuttaa

mulla on pari vitsiä, joita mietin iltaisin

olis in voinut ne kertoa

ja ihmiset olis rakastanut

nauranut ja taputtanut

kuinka päästää irti

etten ollutkaan mikään mysteerimies

hiljainen ja salaperäinen

mahdollisesti vain

*ilman suuntaa
suurta suuntaa
mihin muuttaa*

*äiti sanoi, jos erottuu joukosta, voi valita
yrittääkö sulautua vai erottuuko omilla ehdoilla
en tiedä osaanko muuta kuin vitsailla*

*Äiti,
Mä otin käden täyteen tatskoja.*

Voitko koskea mun kasvoja?

*Ilman suuntaa,
Suurta suuntaa,
Mihin muuttaa.*

la la la laa la la laa la laa laa

la la la laa la la laa la laa laa

*mä en tarvii yhtään enempää hevosia
ellei sitä erikseen sanota*

nouse ylös, mene alas, kohota kätesi kohti aurinkoa

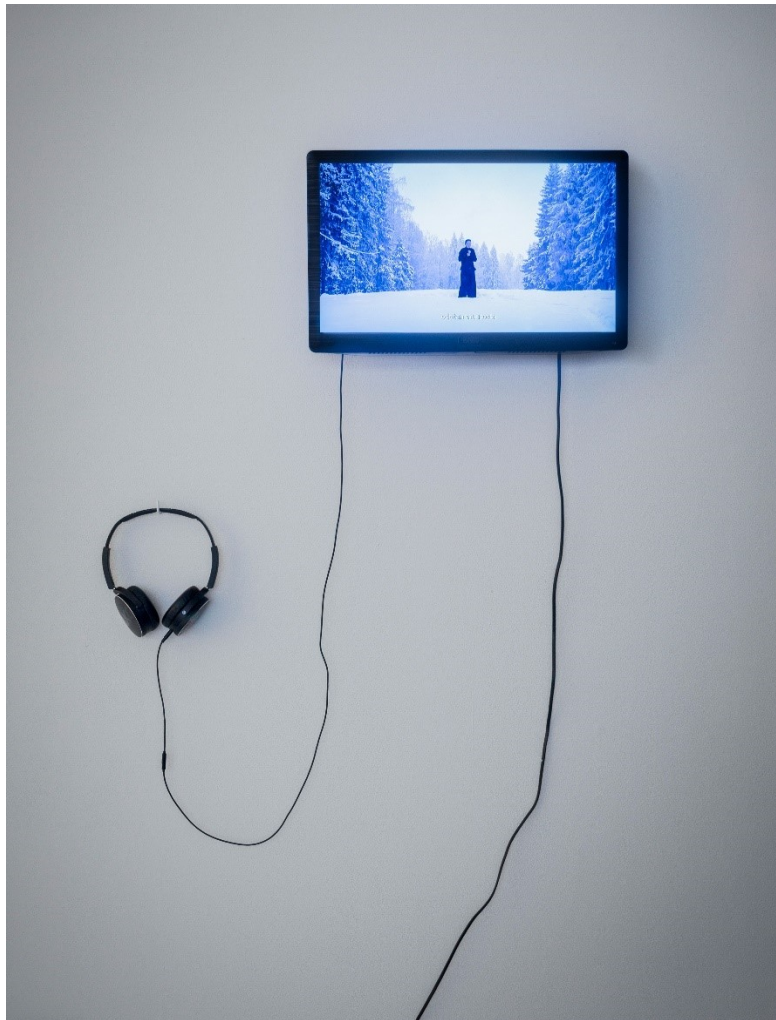
*mitä täällä oikeastaan on?
on sitä ympäristötiedon tunneilla kerrattu*

*en itke eilisen perään
tuolla odottaa tavallinen maailma

älä anna mulle sitä fiilistä
että olisin ikuisesti nuori

sano, ettet anna mun hukkaa

vene vain nyt lähestyy rantaa*

Kuva 5 Videoteos *Tämä laulu* installoituina NYTT 2025 näyttelyssä

3.1 Miltä teos tuntuu?

Tekoprosessin aikana poukkoilin innostuksen ja ahdistuksen molemmin puolin. Puntaroin jatkuvasti, onko tässä järkeä. Tanssiminen ja laulaminen eivät itse tekohetkinä hävettäneet, sillä olin yksin. Muistan jopa kävelleen tanssivideon kuvattua alas rinnettä ja pohtineeni, etten voisi koskaan esittää teosta, sillä tanssin sittenkin todella hyvin. Vaikka tuo tuntemus karisi melko nopeasti, herätti se itsessäni ristiriitaa. Olin kummallisessa tilanteessa, jossa teoksen onnistuminen vaati epäonnistumista. Oli kuitenkin yritettävä tanssia ja laulaa mahdollisimman hyvin, sillä muuten teokset eivät olisi olleet rehellisiä. Laulua jouduin jopa harjoittelemaan ennen videon kuvaamista, olihan opeteltava jokin sävelmä sanoille ja muistettava ne ulkoa.

Ensimmäisiä kertoja teoksia näyttäessä, tunsin epäröintiä ja häpeää. En oikeastaan osaa erottaa, johtuiko nämä tuntemukset enemmän omista musikaalisista taidoistani vai siitä, millaisen vastaanoton ne tulisivat saamaan taideteoksina. Taiteelliseen työskentelyyn kun itsessäänkin liittyy paljon niitä notkahduksia, jolloin tuntee häpeää omista teoksistaan sekä ajatuksista niiden ympärillä. On toisinaan vaikea hahmottaa, onko jokin itsetekemä asia aivan hirveä vai mahtava (olettaen, että yleensä edes pääsee käsiksi noin suuriin määritteisiin).

Ripustusvaiheessa olin kuitenkin jo unohtanut häpeän tunteet. Kun vietin teosten parissa kuukausia, tunnetilat ehtivät tasaantua ja kriiseilyn aallokko tyyntyä. Ehdin tottua itseeni, omaan musikaaliseen ilmaisuuni. Samalla olin etäänäntynyt itsestäni, joka ehkä onkin edellytys henkilökohtaisen aiheen äärellä. Kyse ei kuitenkaan loppujen lopuksi ole minusta, vaan siitä miten teos katsojille näyttäytyy.

Miltä se tuntuu?

4 Lopuksi

Maija Tammi käsittelee kirjassa *Sick photography: Representations of sickness in art photography* sairauksiin liittyvän kuvaston representaatiota valokuvataiteessa.

Sairaus ja epävarmuus ovat tietenkin täysin eri asioita, eikä tarkoitukseni ole rinnastaa niitä asioina toisiinsa. Pohdin, voisiko niistä siitä huolimatta löytyä yhtymäkohtia tapaamme katsoa näitä valokuvia. Maija Tammi (Tammi 2017, 215) kirjoittaa seuraavasti sairauksia kuvaavien valokuvien katsomisesta:

– people learn to be disgusted, and they can unlearn it too; seeing the same photograph again rarely has the same effect as the first time; and also the acceptance that borders are unfixed can change one’s perception. Disgust can turn into fascination, inspiration and discovery. It changes the perceiver more than the thing perceived.

Vapaasti käännettynä Tammi siis kirjoittaa, että “— ihmiset oppivat inhoamaan, ja he voivat myös oppia siitä pois; saman valokuvan näkeminen uudestaan harvoin vaikuttaa samalla tavalla kuin ensimmäisellä kerralla; ja myös sen hyväksyminen, että rajat ovat häilyviä, voi muuttaa ihmisen käsitystä. Inho voi muuttua kiehtovuudeksi, inspiroitumiseksi ja löytämiseksi. Se muuttaa havaitsijaa enemmän kuin havaittua asiaa.”

Ajattelen, että suorituskeskeisessä yhteiskunnassamme koemme epävarmuudet usein epäsuotuisina asioina, jotka on hyvä peittää. On olemassa jopa tunnettu aforismi, jonka yksi tulkintatapa kehottaa esittämään itsevarmaa, vaikka oikeasti epäroisi: ”fake it till you make it” (Wikipedia).

Koen kyseisen otteen Tammen tekstissä tiivistävän, mitä altistavassa valokuvauksessa tapahtui. Kun kuvattava näki itsessään jotain, mistä on epävarma, saattoi se herättää voimakkaita – hankaliakin tunteita. Kuitenkin aika valokuvan

äärellä antoi mahdollisuuden muuttaa suhtautumista, löytää uuden lähestymistavan. Eli sen sijaan että valokuvat pystyisivät muuttamaan itse asioita, ne voivat muuttaa kuvattavien suhdetta niihin. Muutoksen tapahtuminen voi vaatia useamman hetken valokuvan äärellä, ja aikaa. Ajattelen myös, että itsensä altistaminen valokuvassa edellyttää, että epävarmuuden työstö on jo jossain määrin aloitettu aikaisemmin. Kuvaamisen täytyy tulla itse kuvattavan halusta käsitellä asiaa, sekä valmiudesta ottamaan vastaan valokuvien herättämät tunteet.

Ajatus altistavasta valokuvauksesta syntyi alkujaan omakuvaamisen kautta. Ulkonäköni hyväksyminen on ollut elämäni varrella haasteellista. Matkaan on mahtunut muun muassa murheellisia päiväkirjamerkintöjä, terapiaa, monet plastiikkakirurgiset leikkaukset, sekä vaihe, jossa vuorasin silmäluomeni tummanruskealla luomivärillä. Valokuva oli viimeinen keksimäni oljenkorsi. Vuonna 2021 luovuin pyrkimyksistä kauneuteen kameran edessä. Tahdoin käydä läpi jokaisen kuvakulman ja valonsuunnan. Tottua itseeni. Silloin en tiennyt, että nämä valokuvat tulisivat olemaan alkupiste taiteelliselle ajattelulleni.

Lähteet

Barthes, R. 1985. Valoisa huone. Suomentajat Martti Lintunen, Esa Sironen ja Leevi Lehto. Helsinki: Kansankulttuuri Oy.

Kella, M. & Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Median laitos. 2014. *Käännöksiä: Maisema, kasvot ja esittäminen valokuvassa*. Helsinki: Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu.

Kuvattava 1. 2025, kyselyyn vastattu 29.1.2025

Kuvattava 2. 2025, kyselyyn vastattu 13.1.2025

Kuvattava 3. 2025, kyselyyn vastattu 4.2.2025

Savolainen, M.; Taipale, P. & McCracken, D. 2008. Maailman ihanin tyttö: The loveliest girl in the world. Helsinki: Blink Entertainment.

Seppänen, J. 2014. Levoton valokuva. Tampere: Vastapaino.

Suomen valokuvataiteen museo. 2015. Pimiö – Darkroom 20.8.2015–31.1.2016.

Sanasto. Viitattu 16.4.2025.

https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/sites/default/files/inline-attachments/2017-04/pimio_sanasto_su_mv_02092015.pdf

Tammi, M. & Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Median laitos. 2017. Sick photography: Representations of sickness in art photography. Helsinki: Aalto University.

Terveystalo. Kognitiivinen käyttäytymisterapia (KKT, CBT). Viitattu 2.5.2025.

<https://www.terveystalo.com/fi/palvelut/kognitiivinen-kayttaytymisterapia-kkt-cbt>

Voimauttava valokuva Suomessa 2025. Voimauttava valokuva. Viitattu 30.4.2025.

<https://www.voimauttavavalokuva.net/>

Yle 2009. Valokuvassa piilee voima. Viitattu 30.4.2025. <https://yle.fi/a/3-5968435>

Wikipedia. Fake it till you make it. Viitattu 2.5.2025.

https://en.wikipedia.org/wiki/Fake_it_till_you_make_it